

tor je migracije stanovništva podijelio na tri skupine: one stanovnika koji dolaze iz središnje Hrvatske, one iz Ugarske i migracije stanovnika iz slovenskih zemalja pod austrijskom vlašću. Uočava se da najveći broj iseljenika dolazi iz slovenskih zemalja, dočim su veze Pule sa središnjom Hrvatskom i Ugarskom slabe.

Posljednji tekst opsežan je rad autora Tomislava Markusa (*Hrvatske županije i gradovi 1861.-1867. i njihove predstavke*, 199-250) koji analizira politički položaj i djelovanje županija i gradova u Banskoj Hrvatskoj 1861.-1867. godine. U prvom dijelu rada autor se osvrće na političke događaje 1848. te događaje oko 1860., dok je u drugom dijelu detaljnije razmotrio ustroj i djelovanje hrvatskih županija i gradova.

U završnom dijelu časopisa donosi se intervju (251-259) A. Buczynskog s Petrom Urbanitschem, urednikom niza knjiga o povijesti Habsburške Monarhije ("Die Habsburgermonarchie 1848.-1918."). Intervju je objavljen u povodu promocije sedmog sveska, "Ustav i parlamentarizam" ("Verfassung und Parlamentarismus"), u izdanju Austrijske akademije, održanoj u Beču u prosincu 2000. U intervjuu se raspravlja o sadržaju dosadašnjih svezaka kao i o izdavačkim planovima za budućnost, važnosti Austrijske akademije u austrijskoj historiografiji te općenito položaju povijesne znanosti u Austriji.

Na kraju časopisa objavljeni su i prikazi sljedećih djela i časopisa (263-269): *Acta Histriae VII., Prispieki z mednarodne konference: Sistemi oblasti in oblasti institucij, teorija in praksa držav evropskega Sredozemlja v novem veku s posebnim ozirom na jadransko območje, Koper, 9.-11. oktober 1997., Znanstveno – raziskovalno središče Republike Slovenije Koper, Koper, 1999.; Anali 38.* (Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Dubrovnik, 2000); *Stjepan Ćosić*, Dubrovnik nakon pada Republike (1808.-1848.), Zavod za povijesne znanosti HAZU Dubrovnik, 1999.; *Jadranka Damjanov (ur.)*, Zrinski i Europa, Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Zagreb, 2000.; *Darko Darovec (ur.)* Stari krajevsi Istre, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče za Republiku Sloveniju Koper, Pokrajinski muzej Koper, Koper 1999.; *Ferdo Gestrin*, Slovenske migracije v Italijo, Slovenska matica, Ljubljana, 1998.; *Mirjana Matijević-Sokol – Vladimir Sokol*, Hrvatska i Nin u doba kneza Branimira, Studia Croatica i Hefti, Zagreb, Milano, 1999.; *Šime Peričić*, Razvitak gospodarstva Zadra i okolice u prošlosti, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, knj.13., Zagreb, Zadar, 1999.; *Veneziani in Leoante a Musulimani a Venezia* (a cura di Francesca Lucchetta), Quaderni di studi Arabi, supplemento al n. 15 (1997.), Università degli studi di Venezia, Dipartimento di scienze dell'antichità e del Vicino Oriente, Herder editrice, Roma, 1997. te *Prikaz radova iz istarskog srednjovjekovlja (od 6. do 16. st.) u hrvatskoj periodici od 1988. do 1998. godine.*

Časopis završava (294) nekrolozima povjesničara Mladena Švaba (1945.-2000.) i Tereze Ganza-Aras (1937.-2001.).

Mirjana Sladonja

Povijesni prilozi, br. 20, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2001., 314 str.

Dvadeseti svezak časopisa *Povijesni prilozi* donosi osam znanstvenih radova i stručnih članaka, intervju, te pet ocjena i prikaza stručnih knjiga, časopisa i zbornika. Upravo od ovog broja časopis izlazi s novim, moderniziranim grafičkim izgledom, a jednako tako, od ovoga broja započinje i sustavno prevodenje dijela objavljenih radova na engleski jezik, kako bi pojedina problematska pitanja hrvatske povijesnice postala dostupna i široj europskoj i svjetskoj znanstvenoj javnosti.

U prvom radu *Ustrojstvo društva u srednjovjekovnom Trogiru (7-55)*, sa sažetkom u prijevodu na engleski jezik, Zdravka Jelaska istražuje temeljne sastavnice razvoja trogirskega društva kroz sred-

njovjekovno doba. Nakon uvoda u kojemu donosi pregled najvažnijih vrela i historiografskih djela uporabljenih u istraživanju, autorica govori o mogućem broju stanovništva Trogira, kao i o razvoju komunalnog društva općenito. U razvoju pak trogirskog društva pretpostavila je tri razdoblja: 1. malene gradske općine (do sredine X. stoljeća), 2. protokomunalno (od sredine X. stoljeća do kraja XI.) i 3. komunalno (od XII. stoljeća). Upravo kroz ta tri razdoblja, a na osnovi kriterija za stjecanje određenoga društvenog statusa i ugleda (imovinska podloga, ovladavanje određenim znanjima, upravne službe, podrijetlo), autorica donosi presjek tog društva. Poglavitno se osvrće na položaj i proces raslojavanja triju osnovnih društvenih slojeva (plemića, pučana, distriktualaca). Također se prikazuje položaj duhovnih osoba, stranaca, te osoba i skupina potisnutih na marginu, ali i isključenih iz toga društva. Konačno, opisuju se i poremećaji prikazanoga društvenog razvoja: ratovi, sukobi unutar zajednice, nerodice i prekid trgovine, a posebno bolesti (kuga); te načini obrane društva od tih poremećaja.

Boris Nikšić u radu *Spis o ustrojstvu Osmanskog Dvora Nikole Matije Iljanovića (57-86)*, sa sažetkom na engleskom jeziku, donosi pregled i kritički vrednuje djelo toga historiografiji gotovo nepoznatog pisca. Na temelju protokola bečkoga Dvorskog ratnog vijeća i protokola i akta bečke Dvorske komore s kraja XVII. stoljeća, donekle se osvjetljava vrlo oskudno poznavanje samoga Iljanovića. Potom autor ukratko govori o ondašnjoj "turkološkoj literaturi", stanju Hrvatskoga Kraljevstva od Krbave do Bečkog rata, usponu i padu moći Osmanlijskog Carstva, te njegovu dvoru i središnjoj upravi. Zatim autor kritički vrednuje Iljanovićevo djelo *Relatio status Ottomanice domus...*, koje se sastoji od 29 tiskanih stranica i zemljovida središnje Dalmacije i Hercegovine. Samo djelo podijeljeno je u šest poglavlja u kojima Iljanović opisuje saraj i središnju administraciju, pripreme osmanlijske vojske za rat i njezinu opsrbu, sultanove pokrajine i kraljevstva, neke osmanlijske zakone, donosi priču o Osmanu i Mustafi, te konačno i svrhu pisanja – poziv na protuturski rat.

Rad Milana Kruheka, *Križevačka tvrđava i utvrde Križevačke kapetanije (87-130)*, s engleskim sažetkom, podijeljen je u dva dijela i obuhvaća povijesni razvoj grada i fortifikacija Križevaca od kraja XII. do kraja XVII. stoljeća. Dok u prvom dijelu autor na temelju dostupnih vrela istražuje srednjovjekovnu križevačku topografiju, u drugom prikazuje početak izgradnje križevačkih utvrda, njihovu obnovu, gradnju novih i njihovu graditeljsku vrijednost, te važnost Križevaca u razdoblju protuturskih ratova. Pažnja se poglavito usmjeruje obnovi tvrđave krajem XVI. stoljeća, za što se posebna zasluga pripisuje Vidu Hallegu, zapovjedniku Slavonske granice; te polaganom zanemarivanju i propadanju tvrđave tijekom XVII. stoljeća. Autor također donosi podatke o nekim utvrđama Križevačke kapetanije (Topolovac, Sv. Petar, Cirkvena, Trem, Glogovnica, Apatovac, Sv. Ivan Žabno, Gradac).

Prilog *Je li Marko Polo došao u Kinu? (131-142)*, koji se u cijelosti donosi u prijevodu na engleski jezik (137-142), potpisuje kineski povjesničar Qui Shusen. Kako je u podnaslovu izrečeno, rad daje osvrt na Međunarodnu konferenciju u Tianjinu o Marku Polu i Kini 13. stoljeća. Autor prikazuje niz teza i ideja iznesenih na konferenciji, vezanih uz pitanje dolaska Marka Pola u Kinu, ali i vjerodostojnosti djela *Putovanja Marka Pola*, o čemu dugotrajna rasprava još nije okončana. Osim daljnjih potvrda vjerodostojnosti samog djela u kineskim vrelima, a samim time i dolaska Marka Pola u Kinu, otvoreni su i neki drugi aspekti istraživanja o znamenitom putniku.

U radu *Računski spisi srednjovjekovne korčulanske komune (143-170)* Serđo Dokoza prikazuje, do sada u historiografiji zanemaren, ustroj općinskih kancelarija srednjovjekovnih istočnojadranskih komuna te način vođenja knjiga u njima. Autoru su za rad poslužila četiri svežnjica dokumenata

korčulanske općinske kancelarije s početka XV. stoljeća, nazvana prema arhivskom inventaru "Računske knjige korčulanske komune". Na početku nas autor upoznaje sa stanjem svešćića i njihovim sadržajima, koje potom dijeli s obzirom na temu pojedinih dokumenata svakog svežnjica. Analizirajući prevladavajuće dokumente, autor ih dovodi u vezu s komunalnim knjigama prihoda i rashoda i u uspoređuje ih s poznatim knjigama splitske, trogirске i rapske komune. Poglavitno se obazirući na ulogu korčulanskog placara i kolektora, zaključuje da se korčulanska izvješća, premda su im slična, ne mogu držati knjigama prihoda i rashoda. Osim toga, autor otvara niz drugih problema vezanih uz sadržaje tih svežnjica. Rad se u cijelosti donosi i u engleskom prijevodu (171-200), a kao prilog nekoliko primjera izvješća placara, kolektora žita i egzaminatora iz korištenih svešćića (201-208).

Sam naslov *Ivan Kukuljević Sakcinski o Bosni i Hercegovini u doba preporoda (209-222)*, kao i njegov engleski prijevod (223-237), jasno ocrta temu rada Marina Knezovića. Prvenstveno na temelju objavljenoga i neobjavljenoga Kukuljevićeva literarnog, ali i historiografskog rada, kao i nekih govora održanih u Saboru, autor prikazuje tijek njegove misli i stavove (dakako, u skladu s ondašnjim tendencijama i idejama) vezane uz Bosnu i Hercegovinu, njezinu povijest, stanovništvo i odnos prema Hrvatskoj.

U radu *Drugi bokeljski ustanak (1882.) i Italija (239-248)*, dan je i engleski prijevod (249-258), Ivan Pederin prikazuje ulogu šireg prostora europskog jugoistoka, a poglavito Dalmacije, u politici kruga okupljenog oko Garibaldija, ali i u politici same Italije u razdoblju između 1850-ih i 1880-ih. Na temelju spisa austrijske špijunaže u zadarskoj pismohrani, autor ističe pokušaje talijanske političke subverzije u Dalmaciji, te pretjerano i donekle promašeno djelovanje austrijskih tajnih službi i policije u sprječavanju tih subverzija. Konačno, prikazuje se urota rimske masonske lože Egeria, koja je bila u kontaktu s Garibaldijem i europskim uglednicima poput Gladstonea i Gambette te prati utjecaj te urote na Drugi bokeljski ustanak.

Krešimir Kužić u radu *Zašto bi trebalo terminom "kamik" zamijeniti termin "stećak"?* (259-265), dan i u engleskom prijevodu (267-273), istražuje postanak termina "stećak" za sve srednjovjekovne nadgrobne spomenike na otvorenom prostoru. Pri tome autor posebnu ulogu pri nastanku termina pridaje Vuku Karadžiću, a prepodnom krugu u njegovu širenju; Autor potom argumentira činjenice, semantičke i tipološke prirode, protiv termina "stećak", a na temelju srednjovjekovnih vrela iznosi termin "kamik". Upravo termin "kamik", zaključuje autor, trebao bi označivati sve pojavne oblike nadgrobnog kamenja, dočim bi termin "stećak" označivao užu podskupinu kamika.

Na kraju je *Povijesnih priloga* intervju s dr. Katrin Boeckh (275-282), znanstvenom suradnicom Odjela za povijest Instituta za Istočnu Europu i predavačicom na Sveučilištu Ludwig-Maximilians u Münchenu. Također, na nekoliko su stranica (285-296) dane ocjene i prikazi sljedećih stručnih knjiga, časopisa i zbornika: *Acta histriae VIII.*, prispjevki z međunarodne konferencije Peter Pavel Vergerij ml., polemični mislec u Evropi 16. stoljetja, ob 500-letnici rojstva, Koper 1.-2. oktober 1998., Znanstveno – raziskovalno središče Republike Slovenije Koper (Koper 1999.); *Croatica christiana periodica*, 46, godina XXIV., Zagreb, 2000.; *Grada i prilozi za povijest Dalmacije*, 16., Državni arhiv u Splitu, Split, 2000.; Ivica Golec, *Povijest školstva u Petrinji (1700.-2000.)*, Petrinja 2000. te, *Pisma fra Luke Ibršimovića zagrebačkim biskupima (1672. 1697.)*, Biblioteka Posegana, knjiga 6., Jastrebarsko, 2000., Josipa Barbarića i Miljenka Holzleitnera.

Ivan Majnarić